

શ્રી

નાટક

લેખક:-કવિ રણછોડલાલ મહામુખરામ ત્રિવેદી,
અમદાવાદ

પ્રકાશક:-લેલાલાલ દોલતરામ દલાલ
એન્ટી આ નવીન દેશી નાટક કંપની લીમિટેડ.
The New Deshi Natak Company Ltd.

હાલ મુકામ સૂર્ય પ્રકાશ થીએટર-મુરત.

(અંશ સ્થાપિતના સર્વ હક કંપનીને સ્વાધીન છે.)

આવૃત્તિ ૧ થી

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૭૪

સને ૧૯૧૮

મુરત, ભાગાતળાવ રોડપર આવેલા

બી "સ્ટોર" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં રતિલાલ દુલભદાસે છાપી.

૮૪૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭

કિંમત ત્રણ આના.

ગોપીરામ
અમદાવાદ
ગોપીરામ
ગુજરાતી ગોપીરામ-સંગ્રહ
૭૭૬૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌંપીરાશિદ્ર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૭૮૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાજાના

વિષય દ - ૨ - ૩

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

શ્રી નવલ શકુન્તલા નાટકનો હંક સાર.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ—સૂત્રધાર-નટીઓ. (સીનનું બદલાવું)

પ્રવેશ ૧ લો—તયોવનનો રમ્ય પ્રદેશ-હરતીનાપુરના મહારાજા દુષ્યન્તનું મૃગમા માટે આવવું, હરણોની નાશ ભાગ કણ્વમુનિના આશ્રમમાંના મૃગની પાછળ દુષ્યન્તનું પડવું, એકાએક સમીધના ઠાટ વીણવા જતા વૈખાનસનો મૃગને નહીં મારવા ગમતે આગ્રહ આગ્રહનો સ્વિકાર વૈખાનસનો દુષ્યન્તને આશીર્વાદ અને આશ્રમે આવવા વિનંતી દુષ્યન્તનું આશ્રમ જણી જવું. (સીનનું બદલાવું)

પ્રવેશ ૨ જો—કણ્વમુનીનાં સુંદર આશ્રમ-શકુન્તલા તથા સાહેલીઓ, વૃક્ષોને જળસિંચન, હાસ્યવિનોદ, પાણીએ છટાવાથી કમળમાંથી નિકળતા મધુકનો શકુન્તલાને ત્રાસ, સખીઓનો ગલ્લદાટ સાક્ષતા સાર પાકાર દુષ્યન્તને પ્રગટ થઈ બમરને ઉરાડી મુકવો શકુન્તલા અને દુષ્યન્તની દૃષ્ટેદૃષ્ટ રનેહરાગમાં શકુન્તલાને વીંટીની ભેટ, આનંદ અને સાહેલીઓનો વાણીવિનોદ.

પ્રવેશ ૩ જો—લોભી શ્રીમંત ધનચક્રરાજસ, શેઠાણી સવિતાની અગીઆરસ ઉજવવા મામણી, માગણીનો અનાદર નિશાળની ઉમણી સાર પેસા લેવા પુત્રી મનોરમાનું આવવું, પુત્રને આડી આઠી વાલો ઠાઠી ઉગાવવી, મનોરમાના માસ્તર મહાતુલાવ ચક્રમતુ પગાર લેવું આવવું, લોભીની લોભ વૃત્તિ, ધનચક્રરાજના મિત્રની કીર્તિ જગતે

જવા માટે જોઈતા નાણા લેવા શેઠ પાસ આવવું તેને વાતમાં ઉઠાવી બનાવી વિદાય કરવી લોભીનેા દમામ.

પ્રવેશ ૪ થો—શિકારથી થાકેલો રાજાનેા મિત્ર માધવી, શકુન્તલાના પ્રેમમાં પરવશ બનેલા દુષ્યન્તનું આવવું. બન્નેનેા મેળાપ, આનંદ, કણ્વસુનીના શિષ્યોનું યજ્ઞના રક્ષણ સારું, અને અંતપુરમાંથી પત્ર લઈ કરકાકનું એકી વખતે આવવું, દુષ્યન્તની વિમાસણ, માધવીને ઘેર મોકલવો અને પોતે યજ્ઞનું રક્ષણ કરવા જવા તૈયાર થવું, રસ્તામાં પ્રિયંવદાનેા અચાનક મેળાપ, શકુન્તલા દ્વિતાપથી પીડાય છે એમ સખી મારફતે જાણી દુષ્યન્તની દીલગીરી.

પ્રવેશ ૫ મો—નવમાસિકાનેા મંડપ-દ્વિતાપે દુઃખી થતી શકુન્તલા, સાહેલીઓના શિતલ ઉપચારોથી દુઃખમાં વધારો, પ્રિયંવદા અને અનુસુયાથી આશ્વાસન. દુષ્યન્તને પત્ર લખતા લલામણ, પત્ર લખી સખી સાથે મોકલવો, રાજાનું જાતે હાજર થઈ પત્રનું લેવું વિરહ બધા હૃદય દર્શન, રતેહ લખ અને પ્રીતિ દાન.

પ્રવેશ ૬ ઠો—વિધવા વિલાપ દ્રશ્ટીઓના જીવમથી થતી અવદહાનેા આમેદુજ ચિતાર માસ્તરનું આવવું શેઠાણીને દીલાસો અને જણાએ એકત્ર થઈ લોભીને તેની બુદ્ધિ ઠેકાણે આણવા યુક્તી રચવી લોભીનું આવવું, વાદવિવાદ પુત્રી મનોરમાનેા સફળોષ પત્થર ઉપર પાણી.

પ્રવેશ ૭ મો—યજ્ઞ મંડપ-રાક્ષસોથી રત્નખાણ મધીએનેા ડોલાહોળ દુષ્યન્તનું જ્હારે આવવું રાક્ષસો સાથે યુદ્ધ દાનવોનેા પરાજય ઋષીએનેા આતંદ અને આશીર્વાદ. (સીનનું જાહેરાત)

અંક બીજો

પ્રવેશ ૧ જો—સગલાં શકુન્તલા, સખીઓનું કુલ વીણવા આવવું. મુનિ દુર્વાસાનું આગમન, વિવહળ થએલી શકુન્તલાને શાપ, સવેની દીલગીરી, એક સખી મારફતે શકુન્તલાને સાસરે વળાવવાની તૈયારી કરવા સાર કણ્વદાદા તરફથી સમાચાર, સખીઓનો આનંદ.

પ્રવેશ ૨ જો—લોભીની સિદ્ધ મહાત્માની ચતારી પધરામણી માટે તૈયારી, મહાત્માનું પધારવું પૂર્ણ, લોભીના લોભી વિચારો મહાત્મા પાસે ચાંદીનું સોનું બનાવરાવી ચમત્કાર જોવાની ઇચ્છા મહાત્માએ લોભીને ઠેકાણે લાવવા સાર તમામ ધન મિલકત સાથે પોતાના મુકામે આવવા આજ્ઞા કરવી, લોભીનો આનંદ તરંગો.

પ્રવેશ ૩ જો—સાસરે જતી શકુન્તલા તથા સાહેલીઓનો હાસ્ય વિનોદ ગોત્રમીનો શકુન્તલાને બોધ, આશ્ચિર્વાચન સખીઓથી વિખુદી પડતી, શકુન્તલાની દીલગીરી, કણ્વ મુનીથી શાન્તવન.

પ્રવેશ ૪ જો—અંતઃપુર-દુષ્યન્તની રાહજોતી પટરાણી વસુમતી, સખીથી ધીરજ, દુષ્યન્તનું આવવું અને પ્રેમ વિનોદ.

પ્રવેશ ૫ જો—યજ્ઞ કુંડ, લોભીનું તમામ માલ મિલકત સાથે આવવું, યજ્ઞમાંથી દેવીનું પ્રગટ થવું, મહાત્માની લોભીના ધનનું સોનું કરવા દેવીને પ્રાર્થના પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર પણ સોનું ચતાજ સોંકનું ચૂરુ થશે એમ જણાવવું, લોભીનો ગભરાટ અને કાલાવાલા, મીલકતનો સદ્વિપયોગ કરવા કબુલાત, મહાત્મા અને દેવીનું મૂળ સ્વરૂપે પ્રગટ થવું લોભીનું અંતર.

પ્રવેશ ૬ ઠા—દરબાર-શકુન્તલાનું સારંગરવ અને ગૌતમી સાથે આવવું, શાપ યજ્ઞ દુષ્યન્તનું વિરમરણ, શકુન્તલાના રત્નેક સંભારણા મુદ્રીકા નહીં મળવાથી વીલા પાડવું સાહસિક પ્રીત માટે પરતાવો, અપ્સરા સાનુમતીનું આવી શકુન્તલાને ઉપાદી જવું-ટુંકડો.

અંક ત્રીજો

પ્રવેશ ૧ લા—ખોવાએલી મુદ્રીકાનું માછી પાસેથી મળી આવવું, રાજના નામ વાળી મુદ્રીકા હોવાથી કોટવાળનું રાજજી પાસે જવું, અને મુદ્રીકાને જતાવવી, માછીને વીટી બદલ રત્ન દારની બક્ષીસ, માછીની ખુશાલી.

પ્રવેશ ૨ જો—વંસતોધાન—કુમારીકાએની વસંત પૂજા, કંચુકી મારફતે અટકાવ, શકુન્તલાના પ્રેમમાં ઘેલા થએલા રાજ દુષ્યન્તનું શકુન્તલાની શોધમાં આવવું માધવી મારફતે શાન્તવન, અને અંતઃપુરમાંથી મળેલી શકુન્તલાની છખીનું જતાવવું છખી જોતાજ દુષ્યન્તની વિરહ વેદનામાં વધારો શકુન્તલા પ્રત્યેનો દુષ્યન્તનો આવો ઉંચ પ્રેમ જોઈ સાનુમતીનું પ્રસન્ન થવું. વસુમંતીના પધારે છે એવી કંચુકી મારફતે ખખર, માધવીને છખી સંતાડી મેઘાડખર મહેલે જવા સૂચના.

પ્રવેશ ૩ જો—દુષ્યન્તની રાહ જોતો માધવીનું યાદથી મુઠ જવું, ઈંદ્રના સારથી માતલીનું આવવું, અને વચ્ચે ચક્રમક દુષ્યન્તનું આવવું અને બેઠો ખુલાસો માધવીને રાજ શરણારની બલામણ અને પોતે ઈંદ્રની વધારે માતલી સાથે જવું.

પ્રવેશ ૪ થો—હેમકુટ પર્વતની યુદ્ધાઓ—શકુન્તલાની વિરહાવસ્થા, તાપસીથી આશ્વાસન, સાતમતીતું આવતું, અને શકુન્તલાને દુષ્યન્તની મનોભાવના જણાવી ધીરજ આપવી.

પ્રવેશ ૫ મો—દાનવને હરાવી પાછા ફરતા દુષ્યન્ત તથા માતલી, વન વિષે માલીતી, માતલીથી યુદ્ધાઓ સર્વદમનતું સિંહના જગ્યા સાથે રમતા રમતા આવતું, સિંહને ઊગાવવા તાપસીની દુષ્યન્તને વિનંતી, સર્વદમનની વિરતા તાપસી મારફતે ખબર મળવાથી શકુન્તલાતું આવતું પરસ્પર ઝોળખાણ અને મેળાપ કરવું કર્યપમુનીના દર્શન થાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—કર્યપમુનિને આશ્રમ—સર્વેનું આવતું, દુઃખનો યુદ્ધાઓ, કર્યપમુનીતું આવાગમન, અને પ્રેમી ઝોળાને આશીર્વાદ !!! (સીનતું બદલાયું)

પ્રવેશ ૭ મો—દેવતાઓતું કમલ સ્થાન—પુણ્ય વૃદ્ધિ, શ્રેવટનો આનંદ !

પાત્રોનાં નામ.

દુષ્યંત.....	હસ્તીનાપુરનો રાજા
માધવી.....	દુષ્યંતનો મિત્ર.
સર્વદમન.....	દુષ્યંતનો કુમાર.
માતલી.....	ઈંદ્ર મહારાજનો ચારથી.
કણ્વમુનિ.....	તપોવનના કુળપતિ રૂપિ.
વમ્બુમાત.....	દુષ્યંતની પરનાણી.
સકુન્તલા.....	કણ્વમુનિની કન્યા-દુષ્યંતની રાણી.
અનુમુયા.....	} સકુન્તલાની સખીઓ.
મિયંવદા.....	

સાનુમતિ, દુર્વાસા, શિષ્યો, માછી, કાટવાળ વીગેરે વીગેરે.

ધનચક્રર.....	એક લોભી શ્રીમંત.
માહુતલાવ ચક્રર.....	મનોરમાનો અસ્તર-સિદ્ધ મહાત્મા.
સવિતા.....	ધનચક્રરની સ્ત્રી.
મનોરમા.....	ધનચક્રરની દીકરી.
ચંપા.....	ધનચક્રરના મિત્રની વીધવા સ્ત્રી.

સ્થળ:—હસ્તીનાપુર તપોવન, હેમકુટ પર્વત.

॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

श्री नवल शकुन्तला नाटकनां

गायनो.

(भंगणायराष्ट्र.)

सूत्रधार—

१

वन्दन विष्णु श्री वृणयन्द

भंगल भूरी भूकंदः—वन्दन०

भंगल भाधन भंगल भदीभा

भंगल गावा भंगल कृतीकर.

नन्दवर नन्द—वन्दन०

रंगी रंगे रसलरी रंगलगी नवरंग

रंगी रस रंगे रङ्गित रङ्गा रसिक श्रीरंग—वन्दन०

नटीओ—

२

अतुर येतीने चित्त भूरी परभीने प्रीत,

दीक्ष हेजे अभित प्रिनभा—अतुर०

रङ्गेने रंगे रसिक रीतभा

हृष्य करसो न हृष्य प्रितभा—अतुर०

भनङ्ग भोतीने काय दुष्टा संधाय नदी

प्रीतरी ७ मये पाया जाता अस्वय नदी

સાધિ સ્નેહથી સંબંધ

ખાધો જીવન સાથ તંત

જો જો કુલો કલ્યા ન વિતતમા:—ચતુર

શકુન્તલા સાહેલીઓ— ૩

ઢાંરે વિધાની વહાલી પુલે પુલ વાડી ફાલી,
જીવન જોખનની ડળી ખોટી ખીલાવે આલી;
પાંખડી પ્રાણી મહાલી લચકી લોભાવે લાલી,
અસ્ત હિલ્લના રંજે નગ તિરાગ જંજે,
મધ લોભી મન અલિખ્યજે અસ્ત બની મકરંદે
મમતને મોહ ભરે ધડી સુખ દુઃખ ધરે
વનમાળી લીલા વાહ.....વાહરે
ચેતન જીવની પુતળીઓ ભાર ભિન્ન સૌનો ધડીઓ,
એક આત્ર ખાંજો બાવળીઓ ઘાટ નહી સરખો મળીઓ.
હળામળી હાસ્ય કરે નવા નવા રંજે ફરે
ખલિહારી વારી વાહ.....વાહરે

શકુન્તલા અનુસુયા પ્રિયંવદા ૪

ખાળા ભોળા ખાળા ખોલે શું ખોલ કાલા

વાહ વાહ મીઠી મારી મદનની માળા

વાતે વાતે બનારીને ખાળો શીદ દાલા

હા કેવા ચલવે ચમકી ચિત્ત ચાળા

કેનક કાયાની કુજો જોખનની મંજરીઓ.

વસ તમા ખુબ ખીલી વહાલી હીસે

વેણની ઠટારી ઠારી કાગળુ કરે છે મારી

રસિલી રંમ દંચ બાવળા નિશાળ:—

સકુન્તલા:—

૫

ભમરાંરે નુમરા બાટકે સુલીને જાન શું ?

ભમતો તું છુંડા આમ શું ?

તારું છે અહીંના કામ શું:—ભમરાંરે.

નથી કમળ હું છું કુંવારી બાળા (૨)

હીડી જો દૂર થા કર નર આળા (૨)

કંસ ન દેતો જોજે કાળા

ઓ ધુતારા ભમરા-બાટકે સુલી.

સકુન્તલા અનુમુખા પ્રિયવદા ૬

વરધેલી છોકેલી સહંતી, રસવેલી, અસમેલી

તારા તનમાં જોયનીઆની તાલાવેલી:—

લાગી સખી દ્વાય પીદા ન રહેવાય

ખમ્મા ખમ્મા બાઈ તું જાને મુંઝવ

જા જા મારે શું વચનોના બાણ જાણીને અડેલી—

ધનયકર મહાનુભવ:— ૭

પૈસા તુહી પરમેશ્વર પરમેશ્વર પૈસાવાળા

પૈસાની પૂજા માની પૈસાની બોલ્યાળા

પૈસો નીતાનો સાચો પાપી ન મેઢા કાળા,

પૈસો હીડીને જાતો લાગે ખંભાની તાળા

જર જર જપતા નર ધર બાટકે કરતાં કંઈ આળા

ધિકાર પૈસા બહાલા

છરતર પૈસો

ફગદર પૈસો

પૈદ કરાવે પૈદ જવતમાં પૈદ કસાવે માણ્ય—

દુઃખ-તા:—

૮

આહા અજખ અનંગની આગ આગ
રગ રગ રક્તગસ રહે રાગ ગાગ:—

સુરત સુરત જીમર ન પરખત
મદન દદન દીલ દાગ દાગ:—

અંજન દ્રવ અંજન મદ લાંજન
રંજન લત ચિત ભાગ ભાગ—
વિગમ જગાસ વિષ વિરહ વ્યાસ હા
રાતેપતિ રીપુ દુઃખ ભાગ ભાગ:—

પ્રિયવદા—

૯

પ્રીત પરદેશીની નવ કરાએ એ સાહેલડી
દીધે દગોરે મન મેલડા—

દીલડુ પરદેશીને નવ દમએ એ સાહેલડી
સંચરે છાડીને એ છેલડા—

લાજ લાખેણી લુટી માયા મોઘી લે ઝુટી
ફોગટ કરવું શું ફટ ફટકેલડા—સાહેલડી
પ્રીત સારસની સાચી રંગત દુનિયાની કાચી
મનને મારી મરવું એકેલડા—પ્રીત.

સાહેલીઓ—

૧૦

મીઠી મીઠી પ્રીતલડીની પીડરે

સુપાવી જાની ના રહે

લાખ્યા લાખ્યા મેની હિંદા માવરે

મીઠી મીઠી દીલ આપે રહે

નયનના નયન જાણે દાવ
 ભિતરના ભિતર જાણે ભાવ
 વીતી દેવ-જાણેરે આંખાનો દેવજ જાણે સ્વાદ—
 જે તનથી તનકુ તપ્યું તે તન જાણે તાપ,
 જે મનથી મનકુ મળ્યું તે મન માપે માપ.—
 પ્રીતિ સમ પાવક નહીં પરખી કરજો પ્રીત,
 પય પાણીની પ્રીતડી નભે નેહમાં નીત.—

શકુન્તલા—

૧૨

મનડાની વાતો મારી મનમાં સચાતી
 દાંત હેદે જ્યાં રસના કાંઈ ન કહેવાતી—
 થતા પ્રીત લાગી વહાલી હવે જીવજાયે
 દીલડાની દાઝી દીલમાં દુઃખે દખાતી—
 લટકાળા લાલે લટકે આરી લોભારી
 મીઠી મીઠી મોહનીએ હું તો મુંઝાતી—
 રસિક હૃદયની વાતડી કોઈને કહી ન જાય
 લોક લાજથી જગતમાં કહેતાં હારી યાય—

શકુન્તલા-દુષ્યન્ત—

૧૨

જાગ્યો જાગ્યો નાથ મુકો મુજ હાથ
 હઠીલા ન ખોલું કહી તમ સાથ
 ઘટે ન આમ સુંદર સ્થામ
 દેશો ન નામ વહાલા વેગળા—
 સુંદરી શ્રુષ્ટીની સુંદરતા સાચુ સુંદર સુખ
 દેવો દયાની દીલહર દારા દળતી દીક્ષના દુઃખ
 મોહન મુખની મધુર મેહની મોહી મન મહારાજ
 રૂઢ લાગી રહીઆણા રુજવી વાલમ આપી વાજ—

શકુન્તલા-કથાનંતર:—

૧૩

પ્રીતે પૂજક પાપ (૨) પિયુ પ્રાણના આધાર
 બહાલી વસ કર્યો આવાર જીવન શ્રુતાર સાર:
 દાસી છું ચણની રામ સહાગી
 ભગવતી પાસી પ્રીતીનો હું રાગી
 સેવા સ્વિકારી આ લુંડીની વાલમા
 શત્રુ રાખો રાજ

હા હા હા વાહ વાહ:—

મનોરમા:—

૧૪

પરધન પત્થર છે પૃથ્વીમાં સદા ન રહે સાથ, પિતાજી
 કપુર સમ ઉડી જશે પલકમાં અંતે ધસશે હાથ, પિતાજી
 ધન મદ ધરવો જમમાં ખોટો
 કાયા પાણીનો પરપેટો

થઈ ન કોઈની, થવાની કોઈની, ભરો ધુમાડે બાથ:—
 ઝરવું દીલે કંઈ પાપ કરતાં દુશ્મની સંસારમાં
 ભરવું સદા પમલુ ભલું, એક ન્યમના વ્યવહારમાં
 કરવું રહુ કાયા મક્કી કલ્યાણ સંતુ પ્રીત ધરી
 મરવું સજી ભાતુ કાલુ મુન્ય દાનવું ભજને હરી:—

ચનચક્ર-મહાનુભવ-વિગેરે:— ૧૫

આલ ચલવે ચાલાકાથી ચકલી ને ચાડીઓ
 અક્ષ વેચાવે શું હાડીઆની
 માજી ખેટમજી માંડી જશે શું પું ચાડીઓ
 અક્ષ વેચાવે શું હાડીઆની
 રૂબી જરીઓ શ્રીમંતોને જળતા
 ભાગ્ય વિના મુઠી મોડી ન રળતા

પરધન પરદારા પચાવી જે કરતા
જાતે રીયાસ રીયાસ તે મરતા:—

પૈસા છે, એક જમનો રાવ

પૈસાની સાને ઉર દહાય

ચેરીનું ચંડાળે જાય

પાપી હાય ધસતાં ધાય:—

અંક ૨ જો.

સાકુન્તલા:—

૧૬

રે મન ભમરી મંત્ર મોહનો ભણી
શીદ કર્યું ગુંજારવ માન—

ભાગ્ય ભૂલવણીમાં કરીને બુઢી

કમળ પરિમલ પાન—

દેખી દીનડાનો ડમરો કુલ્યો દીનડામાં

બેઠ્યો અલિ ધરી આવ—

નયનનો રાગી નુમરો રાગે રંગીને

ચાલ્યો ઉડો કરી ધાવ--

પંથી નવ પ્રીછી પૂરી પ્રેમ સરોવર પાળ

મંથી તે ગુથી નથી પહેરીને વરમાળ—

સાહેલીઓ:—

૧૭

ચાલ બહેલી બહેલી અલખેલી અલી

આજ આનંદ ઉર ઉભારવ છે—બહેન

ધડો રોહ મણી રડી વચામણી

સાકર દુધમાં સમાવ છે—બહેન

મોતીના મેવલા કંકુના સાથીઆ
 દાદાના ચોકમાં પુરાય છે—૭૬૧૦
 શાણી શકુન્તલા જાગ સાનની
 સરિતા સાગર વગાય છે—૭૬૧૦

ધનચક્ર —

૧૮

બંદા રાજા થઇ ફરવાના
 ધર જરથી ભરવાના
 જીવંદે કરવાના રંગે રંગ—
 કોઈથી દોષમાં ન ડરવાના
 પરવા નવ ધરવાના
 કંઈ દેખો મરવાના ખુલ્લુ છે ભાગ્ય
 જનનન જનનન પૂં પૂ
 વાળ વગડાવાના—રાજા થઇ
 પૈસા રંગ અજાણ સંગ
 ચમર બંધ થાય હંગ—જનનન

શકુન્તલા અને સાહેલીઓ:—૧૯

જોગનવંતી હરખાતી લટકાળી તું લયકાતી,
 મોહન મંદીરીએ જાતાં શાણી જાને સરખાતી;
 વાત વિસામો મનનો વહાલી સાહેલી
 જોડીને જાતાં બહેની જારાતી આ જાતી:—મોહન
 નજીની વીર મળશે સખાઓનો સાથ ટાળશે
 દુઃખની માતો દુનિયામાં સખીને કહેવાતી
 મોહનની સાથે કહેવાતી—

સાહેલીઓ—

૨૦

સાહેલડી સોતું સાસરીઆની પ્રીતડી
જુઠી જુઠી મહીઅરીઆની રીતડી:—૦

લાગી તુટી એક સાસરાની કુંપડી મનથી માનવી રહી
મહેલ મંદીરીઆ ઝાંઝવાના નીર છે પાણખી પિયરની કુઠી.
હાથી દરવારે ને પુત્રી ધન્યાજે રોમે સંસારમાં સાચી
રેવા સાસરીઆની મુક્તિના મેવા કાગિત્રી સતી જેમાં રાચી.
પરાધ થાપણુ પુત્રી પીયરીઆ આધા રહે પ્રેમથી આપી
કુલીન કન્યા કુલીન કુળની કુલીન મેવા લે ઉર રથાપી—૦

સાહેલીઓ—

૨૧

લાડકડી લાડી સુખથી સાસરીએ સીધાવળે
ઓ સજની શણી સુખના સદેશ વહેલા કહાવળે—૦
રનેહ થકી સાસુ સસરાની ફરળે ઉમંગે સેવ
સતી તણો સસારમાં સાચો પતિ પરમ છે દેવરે—૦
વડીલ સાથે વાદ ન કરળે ધરળે ઉર સંતોષ
ધર્મ પરાયણુ રહેળે નિરંતર કહી ન જોળે દોષરે—૦
ડરળે દુર્ગંથા દાદમાં તુ તજળે દુર્ગુણ પાસ
દીપાળળે માળાપતણું કુળ કરી સાસરે વાસરે—૦

કષ્ટવસુની—

૨૨

ધન્ય માત પિતા તે
પુત્રીતું સુખ જોઈ સુખને માણતા—૦
પાત્ર જોઈ પરણાવે પ્રીતે
પિતૃ ઋણુને ઉતારી
સૌનામાં સુખથી જીરીતે

કન્યા દાન દે વિચારી
સતોષે ગાય બિચારી
આશ્વિન્ય કન્યા તણી લેતા
જશ કરમી જનમી જગમાં જાણતા—

વસુમતિ—

૨૩

નયન સલુણા નાખે નિસાસા નિરંતર
નગુણાઓ આવો સલુણાઓ આવો—૦
વારડી જોઇ વાલમ થાકી રાતડી વીતી જાય
ધડી ધડી ચમકુ ચિરહે વહાલા તણુપ તણુપ તન ચમક
તલસાવો, કલપાવો, ચમકાવો શું ?
.....આવો શ્યામ—૦ નયન—૦

વસુમતિ-દુષ્યન્ત—

૨૪

મોહન મુખના મીઠા ન બોલું મન મેલડા
રીસ મુકી મધુરી મનાઓ સુંદરી
જાઓ જાદુગરા જીવણુ જાણ્યા છેલડા—
રંગે રીઝાવો કંથને કીશોરી
ચતુર ચટકે તલસાવી ચોકરી
શાણી જાણી મીઠી વાણી
વહાલી રાણી વાહ—મોહન૦

ધનચક્ર-ચક્રમ-વિજેરે—૨૫

હાપ હાપ પૈસામાં જોયું ન માપ
મેળે દહાડે મારી સાને ધાપ
કલજુગ નહીં પણ કરજુગ છે આ
હાથે તે સાથેજ ધાપ
મોળીડું પુતાડા પુતીને અર્ધ જાપ—હાપ૦

દશા શી આ થઇ
ખાલી મનજત ગઈ
ચાંદી સોનામાં ખાધી છે થાપ
ચતા સેઠ વીતી ઠેઠ
લીધી દારકાની છપ—હાય૦

શકુન્તલા—

વાત વિચારો રાજન કાંઈ આમ જરો શું લુપ્તી,
ગરજ ગળી છે સાકર જેવી ગયા ડહાણું શું કુલી;
સત્ય હા અગ્નિમાં સતાય નેવનાં પાણી મોભે જાય.

... ..
મૃગયા રમતા મૃગ પાછળ પડી આવ્યા તપોવનમાં,
શ્વિ આશ્રમનું હરણું ઉગયું માની શીખ મનમાં.—સ૦

... ..
કુસુમ ક્યારીમાં કાણુ કુસુમને કર ઘટ લઇ જળ પાત્રી,
જમર તણે ભય કાણે વિદ્યાર્થી ત્રાસે ખાળા ગભરાતી.—સ૦

... ..
બ્રહ્મ યજ્ઞતા રક્ષણ સાથે કાણે કરી તૈયારી,
વાંચી અચાનક પત્ર રાજનો દર્શાવી લાચારી.—સ૦

... ..
દોતાપે કરી તન તપ્યાથી લુપ્તી અંગનું બાન,
વાત કઢાવી સખી સમજાવી કરીને આપે સાન.—સ૦

... ..
કમળ પત્ર મેં કરમાં ધરીને પ્રીત ભરી બીખ યાચી,
મધુર શબ્દથી મૂળે મનાવી રસિક રંજે હું રાચી.—સ૦

... ..
ખાળી બોળી હું ભરમાણી વચન સાંભળી મીઠા,
અનુભવે આજા ફેરી કાપી ભિતર ભડકા દીકા—સ૦

શકુન્તલા—

૨૬

હરી હવે હાથ મારો (૨) ધારી ઉમારો
 તારો કે મારો મુજને એક આધાર તારો—હરી૦
 બહાલા વેરી છે મારા થયા સૌ ન્યારા સંગી
 જન્મની છું દુખીયારી નથી કાષ્ટ મારું અંગી
 દયા કરો દીનપ્રધુ દારા બળતી દુખ દવથી દારો—૦
 દોરંગી દુનિયા દીસે અતર સંગીન થાય
 વગર વિચારી પ્રીતમાં હૃદય ખાખ થઇ જાય—હરી૦

અક ત્રીજો

માછી—

૨૭

વાહ કીરમત (૨) કરામત
 અબળ હય આલમપર
 ન્યારે ન્યારે તોરે રંગ—૦
 તગદીરકે આગે તદખીર ન હોગી
 જહામકે જીવ યે જનનકે ભોગી
 ખાવિંદગી ખુખીકી તારીફ ન હોગી
 ન્યારે ન્યારે તોરે રંગ—૦

કુમારીકાઓ—

૨૮

સુંદરતા છે વિશ્વની પ્રીતી જીવન તાજ
 વધાવી દ્યો સખી બહાલથી વસંતને રસંતન રસરાજ
 બહાલી આવી સૃષ્ટીનો શૃંગાર વસંત વધાવોને
 કરે કમળ ભર શુભર વસંત વધાવોને;

મધુર મંત્ર કહી કાનમાં અંતર ભરતી તાન,
મંદ સમીર સુગંધમાં કેયટ ગાતી ગાન;
સખી મોરલી મોહની જો જો વાગે
નાચે મદન વસંત યન યન રાગે
તાડી નયન તીરે પંચ બાણ મારે
કરે જોબન તાણા તાણ કળજકું સારે

દુષ્યન્ત—

૨૯

હાથે અધ બન્યો હું અભાગી
ગાય મરીજડી મેં હા ત્યાગી—૦
ભામાના બીતર વાગે બણકારા
જીલીને મટકુ માન હું ભાગી

વિરહ શોકમાં સળગતો દુષીઆરો હું આવાર
ચરણ પખાળુ આસુથી અંતર આશી પ્યાર
જીવનની જીવોતી મનડાનું મોતી

કાણુ મીલાવે કહું માગી—૦

દુષ્યન્ત—

૩૦

જન્મીએ વૃથા જગત જીવ જાણુ
ક્યું નવ લોક તણું કદમાણુ—
સંત સરોવર તરવર સરિતા પર ઉપહારી ચાર
પ્રીત ધરી પરમાર્ય કરતા ધરી ન દીલ દરકાર—
મોંઘો મનુષ્યા દેહજ મળીએ સમજ લે મન સાર
માથે મૂરખાં મરણુ ભમે છે દર હિપર કરધાર—
પ્રાણી માનવું બહું કરી લે હિતમ અવસર જાણ
કરી કમાણી વાપર હાથે હાથે સાથે ધાવ—

રાકુન્તલા—

૩૧

દીલમાં લ્યો વિચારી દુનિયા છે ખારી
મીઝીનો પંથ કરી જોઈ ગાંઠા બારી

દેતા દીલ હ્યો વા—૦ દીલ૦
સંગત સોનાની સારી રંગત અંતરની ખારી
મરવું મારું ધારી—૦

શકુન્તલા-તાપસી—

૩૦

પ્રેમની પીડા પ્રેમી જાણે
મુરખ શું જાણે હારે હાં મુરખ—પ્રેમની૦
મેલીયારે ચરે હંસમે,
મેલી સ્તાદને માણે;
ખમ ઠમ યમ નદી તીરે બેસે
મીન પાણીમાં તાણે—મુરખ૦
અવનીમાં અમૃત અગ્નિને
ચાતક એક પિછાણે
મરે જુએ મૃગાજી બસે પશુ
ધાસ ન બક્ષે બાણે—મુરખ૦
લલિત લગની લાગેલી જે
લલિત મળતા દેહાણે
એકલડી અલબેલડી અંતર
અંતર બેલડી આણે—મુરખ૦

શકુન્તલા-તાપસી—

૩૩

મુરખ મન પ્રેમ પ્રેમ કહી મરે પ્રેમ એક પ્રેમી હૃદયે ઠરે,
વાત જ્યાં લોચન મનરા કરે જાવ ગથી અંતર જારતી બરે;—
પંચ જુતની પ્રેમ જાવના પંચજૂતે સમાય
સ્તુત વાજના ખાખ થાય જ્યાં સુદમ દેહમાં જાય—
જાજન ત્યજ અમર અવનીમાં પ્રેમ તણું ઠહેવાય
જાજન પ્રેમ અંતરમાં જાવી અમર પ્રી દેહન—પ્રેમ૦

વિવિધ રંગને વિવિધ રૂપમાં પ્રેમ તત્વ પલટાય
 દારા ભગિની માતૃ ભાવમાં ભુદુ ભુદુ વરતાય—પ્રેમ૦
 રાજે વામુ રાજે વન્દી રાજે વિભુવક્ષ થાય
 રસિક રામથી હૃદય રસિકડાં છટકીને ક્રમાં જાય—પ્રેમ૦

હૃદયન્ત-શકુન્તલા— ૩૪

હારિ શ્યામ સુંદર સુહાગી સુખણ
 એણ પ્રાણ પ્રેમ પંથે ચડાવી પટાવી
 ક્યું કામણુ તેં કામણુગારી
 રંગીલી રંગ રેલાવનારી
 વતં વાહી કુવામાં ઉતારી રે
 મીઠા મીઠા વચને હું તો હારી
 મધુર મધુર પ્રીતી સુધારસ
 સીંચો સ્નહ સુંદરી

કુતારા કગારા જાગ્યો હઠીલા હારી—શ્યામ૦

સર્વે પાત્રો— ૩

કલ પ્રેમની બલિહારી છે અવનિમાં
 સત્ત્વે આંચ નથી કાઠ કાળે
 કષ્ટ કસોટીમાં કીંમત યાતી
 કુંદન પ્રીત સોહાતી—
 ગાથે ગાન મુરતર નારી
 વારી વારી મગરેસા
 નીલામમ પમમગરે, સાનીધ
 નીરે નીધ, નીધપમ મમ નીધ
 નીધપમ મમગરેસા—

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલા ખેલોની ઓપેરાઓ શ્રી નવીન દેશી નાટક કંપની લીમિટેડનો મુખ્ય જ્યાં હોય ત્યાંથી રોઢડી કીમતથી મંગાવી લેવા વેલુપેઅલથી મોકલવામાં આવશે નહીં

નાતમકેન્દ્ર	રૂ. ૦-૩-૦
સોમનાથનો ઘેરુ	રૂ. ૦-૩-૦
તારા-મુંદરી	રૂ. ૦-૩-૦
શારદા	રૂ. ૦-૩-૦
લવ-કુશ	રૂ. ૦-૩-૦
મનુ-મણી	રૂ. ૦-૩-૦
લીલા	રૂ. ૦-૩-૦
વશંતસેના	રૂ. ૦-૩-૦
શ્રી સત્યનારાય	રૂ. ૦-૩-૦
સ્નેહલતા	રૂ. ૦-૩-૦
આતશી નામ	(ઉદ્ધેશી) રૂ. ૦-૩-૦
જહેરી પુરી	(ઉદ્ધેશી) રૂ. ૦-૩-૦
કમળા-જહન	(અપાય છે) રૂ. ૦-૩-૦

શ્રી નવીન દેશી નાટક કંપની લીમિટેડ.

જુરત.

